

<http://www.geographic.hu/index.php?act=napi&rov=3&id=5700>

Szenzációs kutatási eredmények a honfoglaló magyarokról

Fordulatot hozhat a honfoglaláskor kutatásában az az új eredmény, amelyről a Magyar Őstörténeti Munkaközösség Egyesület konferenciáján számolt be Fóthi Erzsébet, a Természettudományi Múzeum munkatársa. Szerinte embertani szempontból egységesen keleti típusú, a korai bolgárokhöz hasonló nép érkezett a honfoglalás idején a Kárpát-medencébe.

A Magyar Őstörténeti Munkaközösség Egyesület hétfőn tartotta konferenciáját a magyarság eredetével kapcsolatos kutatásokról a Magyar Tudományos Akadémián. Számos érdekes és izgalmas beszámoló hangzott el az ősi népek, a hunok, az avarok, az ősmagyarok és számos más etnikum eredetéről, kapcsolatairól. Így például Horváth Gáborné a kaukázusi-magyar kapcsolatokról beszélt, amely a konyhaművészetben, a gasztronómiában is kimutatható, Obrusánszky Borbála pedig a déli hunok egyetlen megmaradt városában tett utazásáról számolt be (erről korábban a [National Geographic Online oldalán](#) is olvashattak).

Erdélyi István, a konferenciát szervező egyesület vezetője Benkő Mihállyal közösen írt tanulmányukat ismertette a szárgátkai kultúra embereiről. Ez a keleti kultúra esetleg a magyarok vagy legalábbis egyes ugor népek, illetve a szamojédek őshazájaként is szóba került a tudományos életben, de a hunokhoz is kötődik bizonyos tekintetben. A kérdés egyelőre nem dőlt el, de ennek a szibériai kultúrának a tanulmányozása sok tekintetben előrelépést jelenthet a kutatók szerint az ugorok eredetének vizsgálatakor.

A Kárpát-medence népességének eddigi vizsgálata

Az egyik legérdekesebb előadást viszont Fóthi Erzsébet, a Magyar Természettudományi Múzeum munkatársa tartotta. Ő az ősmagyarság minden eddiginél kiterjedtebb adatbázison alapuló antropológiai-statisztikai vizsgálatáról számolt be.

A honfoglaló magyarok kutatásában mindeddig éles vita zajlott arról, hogy milyen eredetű az a népesség, amely a Kr.u. kilencedik-tizedik századokban a Kárpát-medencébe érkezett. E népesség tanulmányozására leginkább a X. századi temetők leletei alkalmasak. Köznépi, nagyszámú sírt tartalmazó temetők mellett a családi, elkülönült sírokat is elemezték a kutatók.

Az ilyen, pár sírból álló együttesek többnyire a vezető réteg emlékei, s ezek általában sajátos vonásokkal bírtak.

Egyrészt a vezető sírokban egyértelműen rövid, széles koponyájú emberek maradványait találták meg a régészek, másrészt az antropológusok nemzetközi összehasonlító vizsgálatok során arra következtetésre jutottak, hogy ez a koponyaforma egészen Szibériáig, tehát a messzi keleti térségekig előfordul.

Vagyis a honfoglaláskor vezető rétege keleties típusba tartozott, - ez eddig is közzismert volt -, s a honfoglaló magyarok esetében úgy tartották, hogy ez a keleties vezető réteg együtt élt egy másik eredetű réteggel, a hosszú, keskeny koponyájú, a köznép nagyobbik részét alkotó populációval.

A köznépi temetők tanúsága szerint ugyanis a hosszú, keskeny koponyájú népesség nagy számban élt a X. századi Kárpát-medencében. A X. századi köznépi temetőknél még inkább ez a népesség van többségben. Márpedig a hosszú keskeny „fejűek” legkeletebbre csak a Fekete-tengernél fordulnak elő más régészeti leletekben, ezek tehát nem annyira keleti eredetű népesség maradványai.

A kutatók ennek alapján azt feltételezték eddig, hogy a magyar honfoglalás idején egy embertani szempontból kevert nép érkezett a Kárpát-medencébe, amelynek vezető rétege keleties (sokak szerint törökös jellegű) volt, míg a köznép többsége valamilyen más származású populációból került ki.

Az újabb vizsgálat eredményei

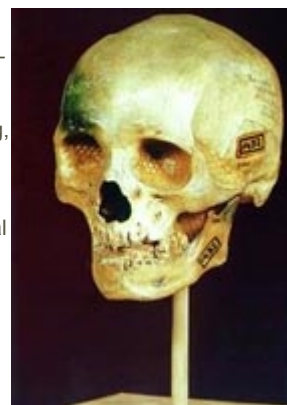
Ezt a teóriát vizsgálta meg most embertani statisztikai módszerekkel a Magyar Természettudományi Múzeum kutatója, Fóthi Erzsébet. A múzeumi szakember a koponyaméretek statisztikai eloszlásának tanulmányozása közben jött rá arra, hogy a X. századi kárpát-medencei sírokban a méretek eloszlása nem tökéletes. Vagyis a két csoport, a hosszú, keskeny „fejűek” és a rövid, széles koponyájúak leleteiből arra lehet következtetni, hogy a két csoport a X. században még nem olvadt össze egységes népként, a koponyaméretek szórása ugyanis nem közelíti meg a tökéletes Gauss-görbét.

Fóthi teóriáját erősítette, hogy – mint azt már említettük – a vezető réteg díszesebb sírjai többnyire csak a keleties típusba sorolható emberek maradványait tartalmazták. A kutató nő mindemellett felhasználta azokat az eredményeket is, amelyeket korábban értek el a magyar régészek. Tipologizálás, a sírban talált leletek alapján ugyanis a tudósoknak már korábban sikerült elkülöníteniük a honfoglaláskor első nemzedékének bizonyos sírjait a többi emléktől.

A honfoglalás első nemzedékéhez azok a kárpát-medencei sírok tartoznak ugyanis, amelyekben olyan embereket temettek el, akik a Kárpát-medencén kívüli tárgyakkal együtt nyugszanak a földben, vagyis arra lehet következtetni, hogy ők még keletebből érkeztek ide, nem itt születtek, de már itt haltak meg.

Mindezen kutatások alapján Fóthi újra elemezte a koponyaméreteket – kutatásai egyébként is az eddigi legszélesebb adatbázison alapulnak, minden eddiginél több helyszínt, 86 lelőhelyet vizsgált meg, ahol összesen 475 férfi és 374 női koponya méreteit regisztrálta. (A korábbi legszélesebb körű vizsgálatok is csak 71 lelőhelyre terjedtek ki, s körülbelül feleannyi koponyát elemeztek akkor.)

Mindennek alapján Fóthi képes volt elkülöníteni a honfoglalás első nemzedékének koponyáit, és ebből kiderült, hogy az első nemzedék szinte egyöntetűen a keleties típusba sorolható, vagyis

rövid, széles koponyával rendelkezett. Mindez azt mutatja Fóthi szerint, hogy a honfoglaláskor a Kárpát-medencébe elsőként beérkező népesség egységes volt antropológiailag, a köznép és a vezető rétege nem különült el egymástól. És ez a nép rendkívüli hasonlóságot mutat a korai bolgárság Magna Hungaria területén, vagyis a mai Baskíriában található leleteivel.

Bolgárok és magyarok

A baskíriai őslakosság leleteitől eltérnek ezek az embertani jellemzők, vagyis egyértelműen a Magna Hungaria területére bevándorolt néppel rokon a honfoglalás első nemzedéke. A korai bolgárok egyébként a Fekete-tenger északi partvidékéről vándoroltak több irányba. Egyik csoportjuk az Al-Dunához jutott el, ahol az ott élő szlávokkal összekeveredve a mai Bulgária területén telepedett le, egy másik csoportjuk viszont északabbra vándorolt, az általunk Magna Hungariának is nevezett területre, amelyet egyes kutatók a feltételezett magyar őshazának is tartanak. A feltételezett őshaza itt, a Volga-Káma mentén, Magna Hungariában csak az egyik teória (a másik az Ural hegység túloldalán lévő Tobol-Isim folyók vidéke, amiről többek között Erdélyi István is beszélt a szárgátkai kultúra kapcsán).

Fóthi Erzsébet szerint egy nép akkor tekinthető antropológiailag egységesnek, ha a koponyaméretk szóródása a Gauss-görbéhez hasonló, egyenletes képet mutat. A X. századi kárpát-medencei sírokról ez még nem mondható el, vagyis a honfoglalók még nem olvadtak össze a náluk „nyugatiasabb” népességgel. A későbbi korok temetőire viszont már igaz az, azaz a bevándorlók egységes néppé olvadtak az itt élőkkel.

A National Geographic Online kérdésére Fóthi Erzsébet elmondta, hogy a honfoglalók egységes, a korai bolgárokhoz hasonló antropológiai jellemzői nem feltétlenül jelentik a két népcsoport azonosságát, legfeljebb azt, hogy mindkét népcsoport ugyanabból a genetikai bázisból „merítve”, ugyanolyan antropológiai jellemzőkkel bíró alcsoportok keveredésével alakult ki.

Szegő Iván Miklós

2005. szeptember 27.

<http://www.geographic.hu/index.php?act=napi&rov=3&id=5724>

www.
geographic.hu

Ember/Civilizáció

Antropológiai szenzáció és a magyar-bolgár kapcsolatok

A legújabb és legátfogóbb antropológiai felmérés szerint a VIII-IX. században a Kárpát-medencébe érkező honfoglalók embertani szempontból egységesek voltak, és a korai bolgárokhoz hasonlítottak. Cikkünk a bolgárok és a magyarok több évezreddel ezelőtti kapcsolatát tekinti át.

Szenzációs bejelentést tett a Magyar Őstörténeti Munkaközösség Egyesület hétfői konferenciáján Fóthi Erzsébet, a Természettudományi Múzeum munkatársa. (Erről a **National Geographic Online-on** is beszámoltunk korábban.) Fóthi Erzsébet kutatásai szerint ugyanis a honfoglalók egységes megjelenésű, antropológiailag homogén csoportot alkottak. Ha igaznak bizonyul a múzeumi szakember álláspontja, akkor a magyar régészeknek módosítaniuk kell a honfoglalásról szóló elméleteiket, amelyek többek között Mesterházi Károly kutatásaira alapozódnak, s amelyeket például az 1998-ban elhunyt László Gyula, az őstörténetünkkel foglalkozó talán legismertebb magyar archeológus sem vitatott híres elméletéről, a kettős honfoglalásról kiadott műveiben.

Magyar-bolgár régészeti kapcsolatok

Mesterházi szerint a honfoglaló népességnek csak egy része, az előkelő és a középrétegek volt bolgár-török eredetű, akiknek a származása a mai Baskíria (Magna Hungaria) területére vezethető vissza. Ebből adódott, hogy az előkelőket sokan törökös műveltségűnek tekintették, viszont a köznép soraiban találták meg – a nyelvészek teóriáit igazolandó – a magyarságnak valószínűleg a többségét adó, döntően finnugor eredetű csoportot.

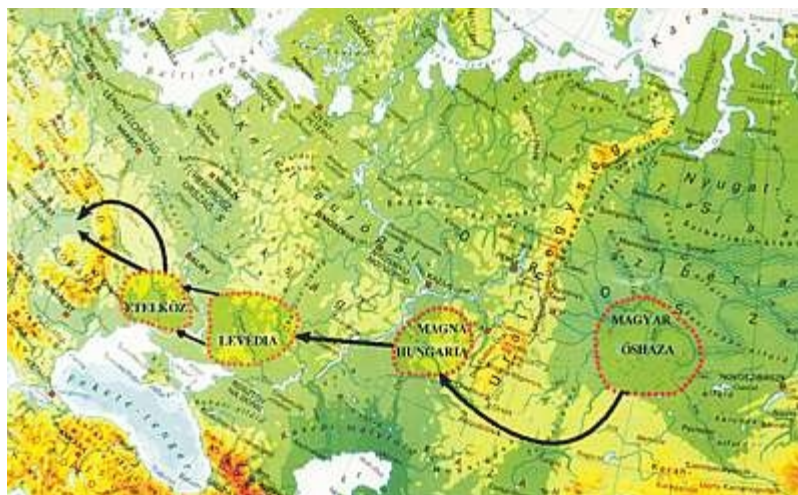
A volgai bolgársággal tehát már a korábbi régészeti leletek is bizonyították a magyarság egy részének kapcsolatait, ám Fóthi kutatásai alapján a honfoglalók egységes antropológiai megjelenése és egyértelmű rokonságuk (de nem feltétlenül azonosságuk!) a korai bolgárokkal, nos, mindez előtérbe állíthatja a bolgár-magyar kapcsolatok kutatását. Fóthi egyébként megállapította, hogy a kárpát-medencei, elsőgenerációs honfoglaláskori népességgel összevetve a Mesterházi által is megjelölt baskíriai térség, az egykori Magna Hungaria, illetve Magna Bulgaria területén éltek embertani szempontból hasonló csoportok. Fóthi azt is hangsúlyozta, hogy sem a magyarok, sem a bolgárok elődei nem voltak őslakosai Baskíriának, oda később vetődtek el, valószínűleg a Fekete-tenger partvidékén fennállt nagyobb bolgár-török állam felbomlása után.

Éppen ezért érdemes áttekinteni, hogy vannak-e történeti, illetve más vonatkozású adatok arra, hogy a magyarok és a bolgár-törökök együtt éltek-e, továbbá jelentős hatással voltak-e egymásra? A válasz természetesen: igen! A két nép kapcsán Juhász Péter már a nyolcvanas években leszögezte, hogy a magyarság (illetve a magyarok elődnépei) történetének elmúlt háromezer évéből legalább két és fél ezer évet a bolgárok, illetve az előbolgárok szomszédságában, vagy velük együtt töltöttek.

Közös mitológiai adatok: magyarok, székelyek és bolgárok

Már most érdemes előrevetni, hogy a magyar és bolgár-török népcsoportok Eurázsia számos pontján valószínűleg együtt bukkantak fel az évezredek során. Így a Kaukázustól kezdve Baskírián át a Kazár Birodalomig, a Fekete-tenger partvidékétől Erdélyig több helyen is szorosan érintkeztek egymással, sokszor egyébként nem is feltétlenül szövetségesként, hanem ellenséggként. A magyar honfoglalást közvetlenül például azoknak a besenyőknek a támadása váltotta ki, akik a bolgárok kérésére támadták hátba a magyarokat. A magyarok viszont éppen a bolgárokat próbálták ekkor bizánci szövetségben legyőzni. A magyar honfoglalás idején a bolgárok egyébként már inkább szláv nyelvű államot alkottak az Al-Duna mentén, illetve a Balkán-félszigeten.

Két népcsoport annak ellenére lehet rokonságban egymással, hogy ellenséges viszonyban vannak – érdemes csak a római legendákra, például a szabin nők elrablására utalni. A nőrablás és a két nép közös eredete a magyar Csodaszarvas-mondában is fennmaradt. Hunor és Magor ugyanis a mitológiai Belárhoz kapcsolódik ebben a történetben. Belárt pedig a kutatók a „bolgár” népnévnek feleltetik meg. Hunor és Magor Belár fiainak feleségeit rabolják el.

A közös bolgár-magyar mitológiai kapcsolatokat Dümmerth Dezső szerint a Csaba királyfőről szóló legendakör is táplálja. Így például szerinte az Árpád-ház rokonságban volt a bolgár kánokkal, s Csaba királyfi is esetleg bolgár-török eredetű lehet, akinek a legendáját a székelyek őrizték meg, s aki Álmos fejedelmünk közeli rokona volt. A székelyeket sokan, sokféle nép leszármazottjának tekintik, Rásonyi László például a csuvasoknál meglévő szekil név, illetve szó alapján a székelyeket bolgár-török eredetűnek tartja.

Szegő Iván Miklós

2005. szeptember 29.

<http://www.geographic.hu/index.php?act=napi&rov=3&id=5723>

www.
geographic.hu

Ember/Civilizáció

Antropológiai szenzáció és a magyar-bolgár kapcsolatok - II. rész

A legújabb és legátfogóbb antropológiai felmérés szerint a VIII-IX. században a Kárpát-medencébe érkező honfoglalók embertani szempontból egységesek voltak, és a korai bolgárokhöz hasonlítottak. Most áttekintjük a bolgárok és a magyarok több évezreddel ezelőtti kapcsolatait.

Nyelvészeti párhuzamok bolgár-törökök és magyarok között

A bolgárok ma szláv nyelven beszélnek, mármint a dunai ágakhoz tartozó nép, de az Urál hegységben ma is élnek a Baskíriából elszármazott csuvasok, akiknek bolgár-török nyelve távolról ugyan, de őrzi az ősi, korai nyelvet, amely az ogur-török ághoz tartozott. Érdekes, hogy a mai magyar nyelvben mind a szláv bolgárból, mind pedig a bolgár-törökből számos jövevényszó érkezett. Ez is azt bizonyítja, hogy a két nép évezredek óta szoros kapcsolatban állt egymással.

A törököknek három ága létezik: az első a köztörök; ilyenek például a mai Törökország területén élő népcsoportok, őket oguzoknak is nevezik. A második csoportba a kipsak-törökök tartoznak; például a legendás bulakok vagy a mai kazahok. A harmadik csoportba a bolgár-törökök számítanak, akiknek mai leszármazottai a csuvasok, s ezeket a csoportokat ogurnak is nevezik. Fontos tudni, hogy a magyarok idegen nyelvű elnevezése, az onogur egy ilyen bolgár-török népcsoportra utal, de erről később még ejtünk szót.

A bolgár-magyar együttélést számos szerző elemzi. Már a múlt század elején a finnugor kapcsolatainkat kutatók is elismerték, hogy legalább a Kr. u. 600-tól bolgár hatások, méghozzá volgai bolgár hatások érthették a magyarságot. (Ezek a volgai bolgárok azok, akikről most kiderült: antropológiai rokonságban vannak a Kárpát-medencébe a VIII. század végén beérkezett honfoglalók összességével.)

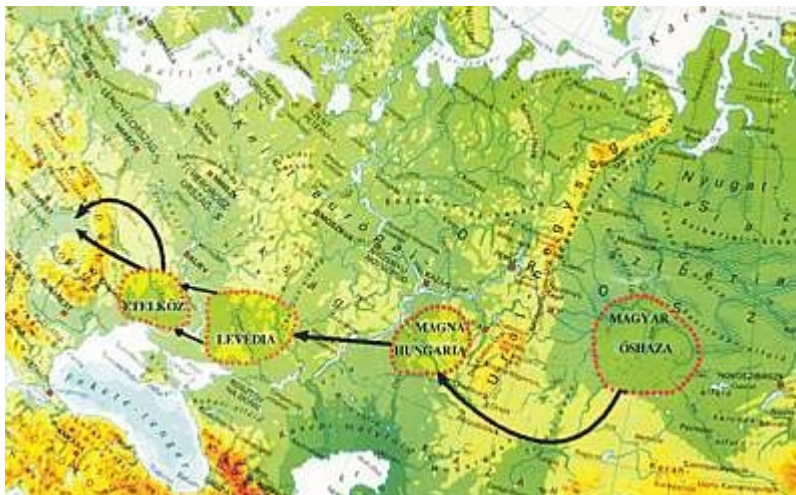
A bolgár-magyar kapcsolatokat elemzők időben egyre előrébbre tolják az együttélést, vagy legalábbis a bolgár-magyar szomszédság időpontját. Zsirai Miklós szerint az Urál környékén, Kr. u. 460 körül kezdődtek a kapcsolatok, Munkácsy Bernát az ugor korra tette ezt a közösséget, vagyis még a magyarság önálló megjelenése előtti időszakra. Ezt arra alapozta a híres nyelvész, hogy az obi-ugor (vogul és osztják) nyelvekben is vannak közös török jövevényszavak, így például a hatyú, a hód és az enyv megfelelői.

Munkácsi elméletét a híres turkológus, Ligeti Lajos fejlesztette tovább. Ő mutatott rá a csuvasos (ogur-török, bolgár-török) hatás nagyobb jelentőségére, és további szavakban mutatta ki ezt a hatást. Így például a nyár, a nyak és a nyereg is alighanem bolgár eredetű.

Gombocz Zoltán még ősbibb kifejezéseket kutatott, és így kiderült, hogy a legalapvetőbb, úgyszólván a legprimitívebb tevékenységek között is vannak török szavak, ami a legkorábbi együttélésre utal. Igaz, más kutatók, így Rásonyi László kiemeli, hogy egy kipcsak-török ághoz tartozó nép, a bulak is együtt élhetett a bolgárokkal és a magyarokkal Magna Hungária, azaz a Volga környékén. Ez a bulak (blak) törzs kísért el szerinte a magyarokat és a bolgárokat a mai Erdély, illetve az Al-Duna vidékére. Sőt, azt is feltételezi, hogy a bulakokhoz tartoztak esetleg az erdélyi gyulák, illetve Gyula törzse is, bár ezt egyértelműen bizonyítani nem tudta.

Finnugor kutatók, így Matti Räsänen vetette fel – akit Juhász Péter idéz 1981-es tanulmányában –, hogy az ótörök nyelvek is átvettek szavakat az obi-ugoroktól, így a vörösfenyő az ujbuban (ez szintén törökös nyelv), az őstörökben és a vogulban is ugyanaz a szó, vagyis a „tyt”.

A magyar nyelvben elforduló, a honfoglalás előtti időszakban átvett, döntően csuvasos eredetű török jövevényszavak számát 200-ra teszik a szakemberek, ami óriási arányt jelent. Ez azt mutatja, hogy a bolgárok, illetve más – köztörök és kipcsak-török népek – gyakorolták ebben az időszokban a legnagyobb hatást a magyarságra, illetve az ugorságra.

A magyarság idegen nyelvű elnevezése

A bizánciak türkökként, néha „szavartü aszfalü”-ként, sőt „hun”-ként, esetleg onogurként emlegettek minket, a nyugati népek pedig szintén a bolgár-török onogur néptörzsről neveztek el szláv nyelveken „vengri”-nek, franciául „hongrois”-nak, latinul „Hungarus”-nak. Az onogur egyébként tíz nyilat, átvitt értelemben tíz törzset jelent bolgár-török nyelven. (On = tíz, ogur = nyíl, átvitt értelemben pedig törzs.) Mindez azt mutatja, hogy az onogur nép törzsszövetségben élt. Egyes kutatók szerint az onogurok olyan helyen éltek, ahol később a magyarok jelentek meg, így a nyugati források a korábbi népről, az onogurokról nevezte el az új jövevényeket, a magyarokat, nem törődve azzal, hogy ők nem török, hanem finnugor nyelven beszéltek.

Mások viszont vitatják a nyelvészek állításait, a kérdést jelenlegi tudásunk alapján egyébként nem lehet egyértelműen eldönteni. Annyit mondhatunk viszont, hogy bolgár-török eredetű nemcsak a magyarok idegen nyelvű elnevezése, hanem a honfoglaló törzsneveink közül is legalább három bolgár-török származású. Ezeket a törzsneveket egyébként valószínű, hogy a Kazár Birodalom alá tartozó ősmagyarok használták. (A kazárok vagy bolgár-török, tehát csuvas-török nyelven beszéltek, vagy pedig a köztörök ághoz tartoztak a törökségen belül, de az biztos, hogy a vallásuk a zsidó volt, és ezzel egészen egyedülállónak bizonyultak a Fekete-tenger vidékén.)

Szegő Iván Miklós

2005. szeptember 29.

Antropológiai szenzáció és a magyar-bolgár kapcsolatok - III. rész

A legújabb és legátfogóbb antropológiai felmérés szerint a VIII-IX. században a Kárpát-medencébe érkező honfoglalók embertani szempontból egységesek voltak, és a korai bolgárokhöz hasonlítottak. Most áttekintjük a bolgárok és a magyarok több évezreddel ezelőtti kapcsolatait.

Közös zenei hagyományok

A volgai bolgárság, Baskíria jelentőségét nemcsak a régészet igazolja. A magyarság eredete zenei szempontból például szintén törökösnek tekinthető, azon belül a ritkább csuvas-török ághoz kötődik, nem a világszerte sokkal jobban ismert és elterjedtebb köztörökhöz.

A nyelvtudósok mellett mindmáig gyakorlatilag csak a zenetudósok képesek a magyarság (zenei) gyökereire vonatkozó következtetéseket nagy bizonyossággal levonni. Ezek a kutatások pedig Kodály Zoltán és Vikár László óta csak részben erősítik a finnugor eredetet, s inkább bolgár-török kapcsolatra utalnak.

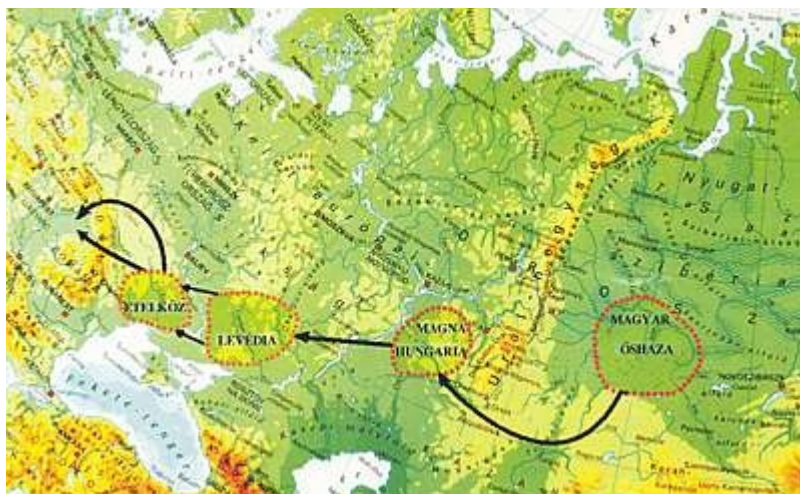
A zenei kutatások nem igazolták a finnugor kapcsolatok elsőségét, minthogy az a finnugor népcsoport (a cseremis), amely a magyarokhoz hasonló pentaton hagyományt követ, nem teljes egészében vette át ezt a tradíciót. Vagyis az ősi magyar zenei világ egyértelműen csuvasos jellegű.

Történeti források a bolgár-magyar együttélésről

A legkevesebb adat érdekes módon – legalábbis a két nép őstörténetét illetően – a történeti forrásokból vehető ki. Éppen ezért sem a magyar, sem a bolgár tankönyvek nem (vagy csak említés szintjén) tárgyalják a két nép esetleges rokonságát, vagy legalábbis több évezredes folyamatos kapcsolatait. Minthogy az írásbeliség egyik népre sem volt jellemző honfoglalásuk, illetve államalapításuk előtt, így érthető, hogy a pusztákon, szteppéken vagy éppen erdős területeken át vándorolva nem vezettek egymásról krónikákat. Nem meglepő tehát, hogy e népekről csak bizonytalan és hiányos források maradtak fenn.

Az egyik ilyen forrás a bizánci Priszkosz Rhétoré, aki Attila hunjai idején élt, s aki szerint Kr. u. 463 táján „a keleti rómaiakhoz követséget küldtek a szaragurok, az ugorok és az onogurok, amely népek elvándoroltak saját lakóhelyüktől, minthogy harcba bocsátkoztak velük a szabirok, akiket az avarok űztek el, akiket viszont az Óceán partvidékén lakó népek készítették arra, hogy más vidékre költözzenek.”

A Juhász Péter által idézett szövegből kiderül, hogy az óceán mentén élő kínaiak megverték a zsuan-zsuan népet, amely valószínűleg az avarokkal azonos, és az avarok váltották ki azt a kétségbeesett menekülést, illetve követségeküldést, amely az egymással láthatólag együttműködő ugorok (s így talán a magyarok) és az onogurok (bolgár-törökök) nevéhez fűződik. Érdekesség az is, hogy más kutatók szerint a szaragurok elnevezése a „fehér ugorok”-nak felel meg, tehát ezek is bolgár-törökök lehettek. Mindez azt jelenti, hogy az ugorok és az onogurok törzsszövetségben élhettek egymással a Kr. u. V. században.

Egy másik forráscsoport kínai eredetű, ennek taglalása bonyolult lenne itt, de azt megemlíti, hogy a kínai források alighanem ting-ling néven emlegették az ogur népeket az V. században. A kínaiak a VI. században már egy tie-lő törzsszövetségről szólnak, amelyben az u-ho, u-go törzs is szerepel, amelyet a kutatók érdekes módon nem ugoroknak, hanem ogurnak, tehát törököknek tartanak. Később felbukkan egy pa-su-ki-li nép is a kínai forrásokban, amelyet a baskíroknak feleltetnek meg a szakértők.

Mindennek alapján Juhász Péter azt állítja, hogy a magyarság már az Urál szibériai oldalán kapcsolatba került a bolgár-törökökkel, tehát nem a hegység európai (volgai) oldalán találkozott ezzel a népcsoporttal. Nyugat-Szibériában a magyarok elődei eszerint már Kr.

e. 1000-500 között bolgár-török népekkel éltek együtt.

Juhász hozzáteszi, hogy a Kr. u. 585-643 között fennálló bolgár birodalomban, Kubrat (Kurt) uralma alatt magyarok is éltek. Ezután a kazár birodalom támadta meg ezt az államalakulatot. Ekkor három részre oszlottak a bolgárok (és alighanem a magyarok is). Az egyik rész vándorolt az Al-Duna felé Aszparuh vezetésével. Ő tekinthető a mai Bulgária „alapító atyjának”. A másik csoport Bat-Baján vezetésével a kazárok uralma alá került, és végül egy harmadik csoport vándorolt északra, a Volgához, ahol akár a magyarság egyes részeivel is együtt élhetett, legalábbis ezt bizonyítja, hogy a Magyarországról keletre induló Julianus barát a XIII. században még errefelé talált magyarul beszélő csoportokat. A volgai bolgár és magyar etnikumokat alighanem a tatárjárás söpörhette el.

Egy hatalmas kérdőjel: törökök voltak-e az előbolgárok?

A magyar-bolgár kutatások sajátossága, hogy a magyar tudósok a bolgárokat török eredetűnek tartják, ám a bolgárság eredete korántsem egyértelmű, így velük magyarázni a magyar őstörténetet kissé veszélyes dolog. A magyar tudósok egy része is azt állítja, hogy a bolgár név valamilyen keveredett népcsoport elnevezése. Így nem kizárt, hogy más népek is befolyásolták a bolgár nemzet kialakulását. A szláv-bolgár kortárs történészek a legutóbbi időkben pedig egyenesen tagadni kezdték az úgynevezett előbolgárok, vagyis a korai bolgárok török származását. (Korábban voltak olyanok a bulgáriai történészek között, akik elismerték a török hatást a bolgár nép etnogenezisében.) A mai vezető bolgár történészek, például Bozsidar Dimitrov, a bolgár Nemzeti Történeti Múzeum igazgatója azt hangsúlyozza, hogy az előbolgár indoeurópai nép volt, tehát a szlávok, a germánok, a latinok, az indoirániak rokona. Dimitrov szerint az indoeurópai bolgárok a Pamír és a Hindukus hegységből indultak nyugatra. A bolgárok Dimitrov és egy másik történész, Petar Dobrev szerint is elvetődtek a Volga mellé. Ők sem tagadják, hogy a Kaukázusban, a Fekete-tenger-partján és az Al-Duna mentén, továbbá a mai Bulgáriában is ugyanez a népcsoport jelent meg. Ugyanakkor azt állítják, hogy ez a nép nem török, hanem indoiráni volt. (Ez az elmélet alighanem azért is rokonszenves nekik, hiszen a szláv-bolgárság 500 évig az oszmán-törökök irtózatossan kegyetlen elnyomását volt kénytelen elszenvedni, márpedig az oszmánok – ha nem is tartoznak a csuvasos török nyelvek közé, de – a köztörök, vagyis türk népcsoportok legnépesebb etnikumát alkotják.) Ha netán a bolgárok tényleg – vagy legalább részben – indoirániak lennének, akkor az megmagyarázna néhány régészeti furcsaságot. A bolgárok és a magyarok közös múltjába ugyanis könnyebben beilleszthető lenne az a tény, hogy a vaskorig a finnugorokhoz (így tehát a magyarok elődeihez is) köthető régészeti kultúrák számát Fodor István archeológus 37-re teszi, s ezek közül kettő kapcsolható a bolgár-törökökhöz (csuvasokhoz) is, négy pedig a türkökhöz általában. Az indoeurópai, iráni, szarmata hatást viszont 17-19 régészeti kultúrában mutattak ki a finnugorokkal közösen. Ez azt jelenti, hogy a bolgár-török és a magyar együttélés korai szakaszait érdemes tovább vizsgálni. (Számos forrás szerint az Andronovói-kultúrában érthető iráni hatás a bolgár-török és az ősmagyar vagy ugor népcsoportokat.) Történészeink közül például Györffy György vetette fel, hogy a magyar szóban a „magy” szótag például egyenesen az indoeurópai-indoiráni „man” (ember) szóból ered. Ha a bolgárok indoeurópai eredetűek lennének, az megmagyarázná az ősi indoeurópai szóátvételek egy részét is a magyarban...

Szegő Iván Miklós

2005. szeptember 29.